

DOCENTENHANDLEIDING

Groen Doen in de Klas! is een leerlijn voor het basisonderwijs. Naast werkboekjes voor de vier seizoenen voor groep 5/6 is de leerlijn nu uitgebreid met werkboekjes voor groep 7/8. Vanzelfsprekend vind je voor beide groepen ook op het online platform *Groendoenindeklas.nl* (verdiepende) opdrachten, weetjes en video's.

Groen Doen in de Klas! wil leerlingen de emotie en schoonheid van groen laten ervaren, door er op een actieve manier mee aan de slag te gaan. De leerlingen ontdekken in dit Winterboekje meer over bloemen, planten en groente. Ze leren wat er in de winter met bomen, planten en dieren gebeurt. Bovendien gaan ze zelf – offline en online – aan de slag met de informatie die ze op interactieve manier voorgeschoteld krijgen.

AAN DE SLAG!

Deel de werkboekjes uit. Wat zien de leerlingen op de voorkant? Kunnen ze aan de cover zien wat er zoal in het werkboekje aan de orde zal komen? Wat weten ze al over de winter en wat nog niet?

De leerlingen schrijven hun naam op de stippellijn.

KERNDOELEN

In het materiaal komen onder meer de kerndoelen basisonderwijs *Oriëntatie op jezelf en de wereld* aan bod:

- **Kerdoel 39** De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- **Kerdoel 40** De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.
- **Kerdoel 41** De leerlingen leren over de bouw van planten [...] en over de functie van hun onderdelen.

PAGINA 2-3:

INHOUDSOPGAVE

De leerlingen bekijken de inhoudsopgave. Ze zien wat ze met het lesmateriaal allemaal gaan ontdekken en doen, en gaan al even op een creatieve manier aan de slag met het thema winter.

ONLINE:

Bekijk op Groendoenindeklas.nl het introfilmpje, waarin bloemsierkunstenaar Pim van den Akker meer vertelt over deze winterles.

PAGINA 4-5:

KNUS KNUTSELEN

De leerlingen kunnen het binnen en buiten gezellig maken met deze winterse bloemstukjes. De knutsel op pagina 4 is ook nog eens fijn voor de vogels, want het is ook een voederplankje. Het kan aanleiding zijn om het over vogels in de winter te hebben. Welke vogels trekken weg en welke blijven in Nederland? En hoe kun je deze zogeheten 'standvogels' de winter doorhelpen?

ONLINE:

Online kunnen de leerlingen nog een extra knutsel vinden.

INSECTEN IN DE WINTERSTAND

Wij mensen trekken in de winter een warme jas aan. En binnen zetten we de verwarming een graadje hoger. Maar hoe wapenen insecten zich tegen de kou? In dit interview met bioloog Roy Kleukers geven we antwoord op deze vraag. Kleukers is directeur van stichting EIS, het kenniscentrum voor insecten en andere ongewervelden.

ONLINE:
 Online kunnen de leerlingen een quiz doen die aansluit bij dit thema.

ANTWOORDEN ONLINE QUIZ

Vraag 1:

Alle vliegen overleven de winter. Ze kunnen wel tegen een beetje kou. → Niet waar

De meeste volwassen vliegen gaan voor de winter dood. Maar niet voordat ze hun eitjes hebben gelegd, die na de winter uitkomen. Er zijn wel een paar uitzonderingen. Clustervliegen (met die gele haartjes op hun rug) zoeken warme huizen op waar ze de winter doorbrengen.

Vraag 2:

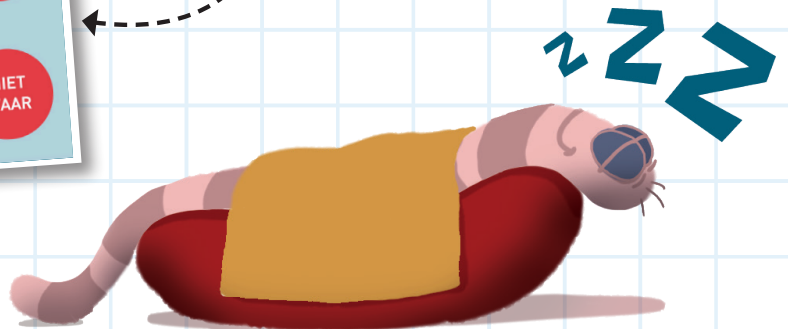
Klimaatverandering zorgt ervoor dat de aarde opwarmt. Daardoor komen er al jaren geen nieuwe soorten insecten meer bij in Nederland. → Niet waar

Het klopt dat het slecht gaat met veel insecten. Zo zoemen er steeds minder bijen rond (daar lees je meer over in het voorjaarsboekje van Groen Doen in de Klas). Maar er komen wél nieuwe soorten naar Nederland, zoals bepaalde sprinkhanen en wantsen. Omdat het warmer wordt, kunnen dieren die normaal in het zuiden leven, het bij ons ook goed uithouden.

Vraag 3:

Van een hommenvolkje overleeft alleen de koningin de winter. → Waar

Net als honingbijen hebben hommels een eigen volkje. En behalve de koningin gaat iedereen voor de winter dood. Voordat dat gebeurt, heeft de koningin wel al gezorgd voor nageslacht. Ze legt eieren waar mannetjes en jonge koninginnen uitkomen. De mannetjes sterven nadat ze gepaard hebben, maar de bevruchte koninginnen gaan op zoek naar een beschutplekje voor de winterslaap. In het voorjaar wordt de koningin wakker. Ze gaat op zoek naar nectar en een goede woonplek voor haar nieuwe volk. Daar legt ze haar eitjes die een paar weken later uitkomen. Daarom zie je in het voorjaar alleen maar gigantische hommels. Dat zijn altijd de koninginnen.

Kasplantjes

WAAR STAAN DE MEESTE KASSEN IN NEDERLAND?

- 1 Westland
- 2 Wageningen
- 3 Noord-Brabant

JE HEEFT ER MEEST VEEL EEN GEZEEN: EEN KAS. Z'N GOED? (OF KEEM?)
GAZEN BLOEMKRAAN, WAKEN, COCOEN, TUIEL, BLOEMEN EN KRANTEN
WAKEN VERBODEN, HOE GEEST Z'N KAS, BLOEMEN EN WAKEN
JE Z'N IN NEDERLAND VINDEN!

HOE WERKT EEN KAS?
 Een kas wordt gebruikt om groenten, fruit, bloemen en planten te verbouwen. Het is eigenlijk een grote afgesloten ruimte. De kas wordt verwarmd door de zon. De kas is gemaakt van een materiaal dat de warmte vasthoudt. De kas is gemaakt van een materiaal dat de warmte vasthoudt. De kas is gemaakt van een materiaal dat de warmte vasthoudt.

DE ERSTE (MAAR NIET DE LAATSTE) KAS
 De eerste kas werd gebouwd in Nederland in 1612. Het was een kleine kas die werd gebruikt om groenten te verbouwen. Het was een kleine kas die werd gebruikt om groenten te verbouwen. Het was een kleine kas die werd gebruikt om groenten te verbouwen.

KNIPPE KOPPEN
 Het knippen van koppen is een belangrijk onderdeel van de kasbouw. Het knippen van koppen is een belangrijk onderdeel van de kasbouw. Het knippen van koppen is een belangrijk onderdeel van de kasbouw.

WISTEN EN MILTEN
 Wisten en milten zijn belangrijke technieken in de kasbouw. Wisten en milten zijn belangrijke technieken in de kasbouw. Wisten en milten zijn belangrijke technieken in de kasbouw.

ZEEL DREN
 Zeel dren is een belangrijke techniek in de kasbouw. Zeel dren is een belangrijke techniek in de kasbouw. Zeel dren is een belangrijke techniek in de kasbouw.

PAGINA 8-9: KASPLANTJES

Nederland is wereldwijd een belangrijke speler in de glastuinbouw. Hoe werkt een kas eigenlijk? Wanneer verschenen de eerste kassen in Nederland? En hoe komt het dat wij er zo goed in zijn? Op deze en andere vragen geven we antwoord in dit artikel. We bespreken de voor- en nadelen van glastuinbouw en noemen enkele feiten en cijfers.

TIP

Je kunt als particulier of school ook zelf een kas(je) buiten zetten, zo beschrijven we in het artikel. Misschien heeft jouw school al zo'n mini-kas. Zo niet, dan is dit artikel misschien een mooie aanleiding om er eentje samen met de leerlingen wellicht neer te zetten.

WINTERKONINGEN

WIST JE DAT...
 De winterkoningen zijn de winterkoningen. De winterkoningen zijn de winterkoningen. De winterkoningen zijn de winterkoningen.

LEKKER EEN BEETJE VOOR BOERENKOOI
 Boerenkool is een lekker gerecht. Boerenkool is een lekker gerecht. Boerenkool is een lekker gerecht.

HAAR ER CHIPS VAN
 Haer er chips van is een lekker gerecht. Haer er chips van is een lekker gerecht. Haer er chips van is een lekker gerecht.

TIP
 Het is belangrijk om de winterkoningen te kennen. Het is belangrijk om de winterkoningen te kennen. Het is belangrijk om de winterkoningen te kennen.

PAGINA 10-11: WINTERKONINGEN

Met dit artikel willen we het misverstand uit de weg ruimen dat er in de winter buiten niets eetbaars groeit. We geven een overzicht van 'overwinteraars' die tegen de kou kunnen: boerenkool (inclusief recept), spruitjes en pastinaak.

ONLINE:

Online is een sleepopdracht te vinden waarbij leerlingen moeten kiezen welke groente bij uitstek bij de winter horen en welke bij de zomer. Dit zijn de juiste antwoorden:

ANTWOORDEN ONLINE

Zomer

aubergine, komkommer

Winter

prei, zuurkool, witlof, wortel

VAN ZONNEBLOEM TOT SNEEUWKLOKJE

Veel planten hebben een naam die te maken heeft met het weer of de seizoenen. Waarom is dit? In GROEN DOEN IN DE REKAS bezochten we steeds zo'n plant. Deze keer:

Sneeuwklokje

OP NAAR DE LENTE

Het sneeuwklokje is een van de vroegste bloeiers van het jaar. Je kunt de witte bloemetjes al in januari of februari zien. Daarom wordt de plant gezien als een teken van hoop. Een bloeiend sneeuwklokje betekent dat het einde van de winter is zichtbaar. De lente komt eraan!

KONING WINTER EN HEER LENTE

Er bestaat een sprookje over Koning Winter en Heer Lente. Zij wilden elkaar de baan rijen voor het sneeuwklokje. Koning Winter pakte de plant vast, waardoor de plant verloren werd. Maar de pilgter Heer Lente zocht, hij merkte dat de plant groen was zijn. Uitsluitend bloeiende te te stoppen met rusten en een afgevaak te maken: de stengels worden groen en de bloemetjes bloeien in wit als sneeuw.

OPDRACHT

Bedenk een plaats die te maken heeft met de winter. Je mag hem zelf vernoemen, het hoeft dus geen bestaande plaats te zijn. Maak er ook een tekening bij.

MIDRENBROODJE

Sneeuwklokjes vervaarden zich vrij makkelijk in het wild. In het vroege voorjaar kun je vaak mooie witte 'kopjes' van sneeuwklokjes zien. Ook hieraan helpen een handje bij het verspreiden van sneeuwklokjes. Aan het laatste van de plant zit een 'mierenbroodje', een wit, zacht uitlopende dat mieren aan hun larven voeren.

WIST JE DAT...

Sneeuwklokjes worden vaak als 'sneeuwvlokjes' vernoemd. Dit komt omdat de plant zo wit is en vaak in de winter bloeit.

Groen Doen in de Klas! WINTER

PAGINA 12:

VAN ZONNEBLOEM TOT SNEEUWKLOKJE

In de rubriek 'Van zonnebloem tot sneeuwklokje' ontdekken de leerlingen elk seizoen meer over een plant die in zijn naam iets draagt wat met het weer of de seizoenen te maken heeft. Deze keer is het de beurt aan het sneeuwklokje, een van de vroegste bloeiers van het jaar.

Om de fantasie te prikkelen staat er een opdracht op deze pagina. De leerlingen wordt gevraagd een fantasie-plant te bedenken die met de winter te maken heeft.

Vrolijk de winter door

KALE BOMEN, GRITZE LUCHTEN. JE UITZICHT KAN WEL WIT KLEUR GEVULLEN IN DE WINTER. DEZE VIER WINTERPLANTEN BROUWEN DE ROEL BUTTEN EN DEETE OP.

Kerststroos

In het Middenlands. Winterhaaiers zijn de meest bekende winterbloemen. Ze worden vaak gebruikt in kerstdecoratie. Dat komt lekker in de winter!

Toverhazelaar

De toverhazelaar is een prachtige winterbloem. Het is een kleine, gele bloem die vaak in de winter bloeit. Het is een leuke plant die je kunt zien in de winter.

Winterviooltje

De winterviooltje is een kleine, paarse bloem die vaak in de winter bloeit. Het is een leuke plant die je kunt zien in de winter.

Rode kornoelje

De rode kornoelje is een kleine, rode bloem die vaak in de winter bloeit. Het is een leuke plant die je kunt zien in de winter.

Groen Doen in de Klas! WINTER

Toverhazelaar

PAGINA 13:

VROLIJK DE WINTER DOOR

Op deze pagina stellen vier planten zichzelf voor die goed bij dit jaargetijde horen: kerststroos, toverhazelaar, winterviooltje en rode kornoelje.

VALENTIJNSDAG

14 FEBRUARI...

Maak een romantisch bloemetje

Tuurlijk is het een prachtige manier om aan je Valentine te denken. Maar je maakt nu ook nog iets anders voor de liefde: een romantisch bloemetje.

Wie zit er?

Valentijnsdag wordt al heel lang gevierd. Pas de laatste tijd is het jaar 14 februari al te zien op de dag van de liefde. Maar, om welke Valentine het hier gaat, is het niet meer duidelijk. Er zijn meerdere verhalen met die naam geweest en er waren wilde verhalen over de roos. Zo is er een verhaal dat zegt dat de roos de liefde is. Het is een verhaal dat vaak wordt gebruikt om de liefde van de bewaker, onderkend met 'de Valentine'. Toen het enige de kaart opmaakten, was de roos een teken van de liefde. Het is een verhaal dat vaak wordt gebruikt om de liefde van de bewaker, onderkend met 'de Valentine'.

De roos is rood

De roos is een symbool van liefde. Het is een plant die vaak wordt gebruikt om de liefde van de bewaker, onderkend met 'de Valentine'.

Groen Doen in de Klas! WINTER

PAGINA 14-15:

VALENTIJNSDAG

Valentijnsdag is de dag van de liefde en de roos is de bloem die daar bij uitstek bij hoort. We vertellen iets over de geschiedenis van deze dag en leggen uit dat Valentijnsdag niet alleen bedoeld is voor geliefden, maar ook om familie en vrienden in het zonnetje te zetten. Met de aanwijzingen op pagina 15 kunnen de leerlingen zelf aan de slag met het maken van een 'romantisch bloemetje.'

TIP

Het filmpje op de website is een leuke aanleiding om aan de hand van beroemde voorbeelden (Buurman en Buurman, Nijntje, Loeki de Leeuw) iets meer te vertellen over de techniek van stop-motion. Je zou de leerlingen ook zelf een mini stop-motion kunnen laten maken.

ONLINE:

Op de website is nog een mooie valentijnsknutsel te vinden. Aan de hand van een stop-motionfilmpje zien de leerlingen hoe ze deze knutsel kunnen maken.

PAGINA 20-21:

BOOMKLIMMEN ALS BEROEP

Een interview met Wiebe Baas, bomendokter oftewel 'professioneel boomklimmer'. Wat doet een bomendokter eigenlijk en waarom doet hij wat hij doet? Het zijn vragen die we in dit artikel beantwoorden. De tekst kan een aanleiding zijn om het in de klas over beroepskeuze te hebben. Wie van de leerlingen ziet een carrière als bomendokter ook wel zitten? En zo niet, wat zouden ze dan willen worden als ze volwassen zijn?

PAGINA 22-23:

DAT VERDIENT EEN BLOEMETJE

Kate mag iemand die dat echt verdient verrassen met een zelfgemaakt boekje. Ze kiest voor Nicolien, "omdat ze lief is en we vaak bij haar mogen eten." Kate maakt haar creatie samen met bloemsierkunstenaar Pim van den Akker. Aan de hand van dit verhaal kunnen de leerlingen nadenken over wie ze zelf nu eens zouden willen verrassen.

De opdracht is een mooie aanleiding om met de klas in gesprek te gaan: hoe voelt het om verrast te worden met bloemen? En hoe is het als iemand aan jou denkt?

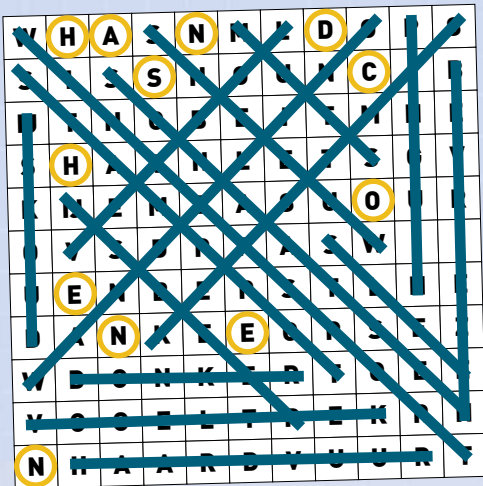
ONLINE:

Op de website kun je in een filmpje zien hoe Kate haar bloemstuk heeft gemaakt. Vervolgens brengt ze het naar Nicolien.

WOORDZOEKER

WOORDZOEKER

Streek de woorden hieronder weg en maak met de overgebleven letters een nieuw woord.

- BEVRIEZEN
- DONKER
- HAARDVUUR
- KERSTMIS
- MUTS
- PINGUÏN
- SCHAATSEN
- SLEE
- SNEEUW
- STAMPPOT
- VETBOL
- VOGELTREK
- WANDELING
- WINTERSPORT
- IJSBEER
- IJSKOUDE

OPLOSSING

Hand schoe nen

COLOFON:
©2022 Groen Doen in de Klas! is een initiatief van Flower Factor en Young Crowds. Bij dit werkboekje horen ook een handleiding en online lesmateriaal op www.groendoenindeklas.nl. Niets uit de uitgaven (print & digitaal) mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming. De inhoud is auteursrechtelijk beschermd.

COLOFON

Groen Doen in de Klas! is een onafhankelijke stichting en initiatief van Flower Factor en Young Crowds. © Niets uit het werkboekje, de docentenhandleiding en van de website www.groendoenindeklas.nl mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming. De inhoud is auteursrechtelijk beschermd.

IN OPDRACHT VAN:

Stichting Groen Doen in de Klas!

NAMENS FLOWER FACTOR:

CREATIE Pim van den Akker

FILM Charlotte Dessens

FOTOGRAFIE Pim van den Akker

REDACTIE Pim van den Akker

NAMENS YOUNG CROWDS:

REDACTIE Raymond Krul, Carolien Plasschaert, Marrit Schuddebeurs,

Lotte Stegeman **COÖRDINATIE** Rico Massar **FOTOGRAFIE** AdobeStock,

Dreamstime, Marrit Schuddebeurs **VORMGEVING** Melle Mellink

ONLINE Annemarie Dekker, Lennard Meijer

ABC
IK KAP
ERMEE

